Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy:

„Javaslat tanácsi határozatra az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjának a keretében a Közös Kutatóközpont által közvetlen cselekvések révén végrehajtandó egyedi programról (2007–2013)"

„Javaslat tanácsi határozatra az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjának (2007–2013) végrehajtására irányuló »Együttműködés« egyedi programról"

„Javaslat tanácsi határozatra az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjának (2007–2013) végrehajtására irányuló »Ötletek« egyedi programról"

„Javaslat tanácsi határozatra az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjának (2007–2013) végrehajtására irányuló »Munkaerő« egyedi programról"

„Javaslat tanácsi határozatra az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjának (2007–2013) végrehajtására irányuló »Kapacitások« egyedi programról"

„Javaslat tanácsi határozatra az Európai Atomenergia-közösség nukleáris kutatási és képzési tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjának (2007–2011) a keretében a Közös Kutatóközpont által közvetlen cselekvések révén végrehajtandó egyedi programról"

„Javaslat tanácsi határozatra az Európai Atomenergia-közösség (Euratom) nukleáris kutatási és képzési tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjának (2007–2011) végrehajtására irányuló egyedi programról"

(COM(2005) 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445 final)

(2006/C 185/02)

2005. november 14-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 166. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás" szekció véleményét 2006. március 28-án elfogadta. (Előadó: Gerd WOLF, társelőadó: Antonello PEZZINI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. április 20–21-én tartott 426. plenáris ülésén (az április 20-i ülésnapon) 132 szavazattal 2 ellenében elfogadta az alábbi véleményt.

1. **Összefoglalás**

1.1 Az Európai Bizottság javaslatai az Európai Bizottságnak a 7. kutatási és fejlesztési keretprogramra (2007–2013), illetve a 7. Euratom keretprogramra (2007–2011) tett, az EGSZB által már véleményezett javaslataiban foglalt kutatási tartalmakat, illetve kutatási témákat érintik. Az EGSZB jelen véleménye ennek megfelelően a két említett keretprogramhoz már benyújtott vélemény kiegészítése.

1.2 A korábbi véleményben az EGSZB azt ajánlotta, hogy az Európai Bizottság által javasolt, égetően szükséges kutatási és fejlesztési beruházásokat hiánytalanul bocsássák rendelkezésre, és ne hagyják ezeket az EU jövendőbeli általános költségvetéséről szóló tárgyalások játékszerévé vagy áldozatává válni.

1.3 Az a lisszaboni stratégiában megfogalmazott cél ugyanis, hogy Európát vezető gazdasági térséggé tegyük, a kutatás-fejlesztési beruházások jelentős növelését követeli meg. Ezen a téren Európa nem csupán olyan államokkal áll versenyben, mint az Egyesült Államok, Japán vagy Korea, hanem Kínával, Indiával és Brazíliával is. Az Egyesült Államok és Japán nemrég szögezték le, hogy nemzetközi versenyképességük javítása érdekében a kutatás-fejlesztési beruházásokat kiemelt kérdésként kezelik, és rendelkezésre bocsátották a megfelelő eszközöket. A folyamatos globális fejlődést tekintve tehát az a barcelonai Tanács által a lisszaboni stratégia támogatására kitűzött, egyelőre még el nem ért cél, hogy az EU bruttó nemzeti termékének 3 %-át a kutatásba és fejlesztésbe fektessék, „mozgó célpont": aki túl sokára éri el, az nem jut előrébb.

1.4 Tekintettel az EU-nak a Tanács által időközben elfogadott általános költségvetésére és annak a kutatási keretre való kihatására, az EGSZB megismétli azt a további idevonatkozó ajánlását, hogy a kutatás-fejlesztés témaköréhez az eddiginél lényegesen magasabb részarányt: mintegy 8 %-ot kell hozzárendelni, és a tanácsi határozatban előirányzott növelést mielőbb meg kell kezdeni, semmiképp sem hét év múlva, hanem előbb valósítva meg azt.

1.5 Az Európai Bizottság javaslatainak központi eleme az „Együttműködés" egyedi program. Az EGSZB egyetért az ebben foglalt fontos kutatási témák – például az energia, az egészség, az információtechnológia, a nanotechnológia, a környezetvédelem, a közlekedés, a társadalom-, gazdaság- és humán tudományok, valamint a világűr és a biztonság mint új témakörök – támogatásával. Erről a 4. pontban bővebben szólunk, egyes esetekben viszonylagos növeléseket is javasolva.

1.6 Az EGSZB általánosságban azt ajánlja, hogy a költségvetési eszközöket ne rendeljék mereven a különböző témákhoz, hanem a lehető legnagyobb rugalmasságot tegyék lehetővé. Így elérhető volna, hogy az Európai Bizottság a program végrehajtása során az időközben felismerhető súlyponteltolódásokra, az újonnan felmerülő kérdésekre vagy – tekintve a program számos témakörének több területet érintő, keresztmetszet jellegét – a szükségessé váló átcsoportosításokra gyorsan reagálhasson, anélkül hogy ehhez újabb politikai lépésekre lenne szükség.

1.7 Az EGSZB ismét támogatásáról biztosítja az „Ötletek" egyedi programot. E programot illetően a megoldandó kérdést – az anyagi eszközökkel való megfelelő ellátottság mellett – főként a támogatandó kérelmek kiválasztásában és a program irányításában látja. Üdvözli, hogy ez a nehéz feladat az önálló Európai Kutatási Tanács (European Research Council, ERC) kezébe kerül.

1.8 Az EGSZB többször hangsúlyozta, hogy az eredményes és versenyképes európai kutatás és fejlesztés kulcsa a kiváló minőségű berendezésekkel való felszereltség, a pénzügyi támogatás és a megfelelő keretfeltételek mellett abban rejlik, hogy legyen kellő számú magasan képzett, kreatív tudományos kutató. A „Munkaerő" egyedi program azokra az intézkedésekre irányul, amelyek révén az Európai Bizottság közelíteni kíván ehhez a célhoz. Ezeket az intézkedéseket az EGSZB kifejezetten támogatja. Utal emellett az Európai Bizottság által közzétett Kutatók európai chartájához fűzött korábbi észrevételeire is.

1.9 A „Kapacitások" egyedi program különösen jó példa a Közösség szubszidiáris feladataira. Ez különösen azokra a kutatási infrastruktúrákra (nagy berendezésekre, tudományos műszerekre, számítógépekre stb.) vonatkozik, amelyek költsége és felhasználhatósága túllépi egy-egy tagállam lehetőségeit. Az ide tartozó „A kis- és középvállalkozások (KKV-k) javára folytatott kutatás" című részprogram is megfelel azonban az EGSZB korábbi ajánlásainak, melyek szerint a KKV-kat jobban be kell vonni az innovációs folyamatba.

1.10 Az EGSZB végezetül utal arra a korábbi ajánlására, hogy az igénylők részéről szükséges adminisztratív ráfordítást jelentősen csökkenteni, az eljárást egyszerűsíteni kell, ugyanakkor minél nagyobb folyamatosságot kell biztosítani a támogatási eszközök és az odaítélési eljárások terén.

2. **Bevezetés**

2.1 Az **Európai Bizottság által benyújtott** javaslatok, amelyeket hét külön dokumentum tartalmaz, kiegészítik a hetedik kutatási és fejlesztési keretprogramra (2007–2013) és az Euratom hetedik keretprogramjára (2007–2011) vonatkozó európai bizottsági javaslatot ([1]) és **részletes tájékoztatást adnak a tervezett támogatási intézkedésekhez kapcsolódó kutatási tartalmakról és kutatási témákról**.

2.1.1 Ennek megfelelően az **EGSZB alábbi véleménye tömör formában kiegészíti** a hetedik kutatási és fejlesztési keretprogramról (2007–2013) és az Euratom-programról (2007–2011) szóló határozathozatalhoz **már előterjesztett véleményt** ([2]), annak megjegyzéseit és ajánlásait.

2.1.2 A jelen véleményben ezért **elsősorban kutatási tartalmakról, nem pedig struktúrákról és eszközökről** van szó. Nem térünk például ismét ki az „alapkutatás – alkalmazott kutatás – fejlesztés" innovációs háromszög optimalizálásának fontos kérdésére, és nem szólunk arról az ajánlásról sem, hogy az Európai Bizottságnak a programot gondozó tisztviselői a jövőben is a kutatás terén tapasztalt és az adott szakterületet jól ismerő szakértők legyenek, ami megfelelő személyzeti folyamatosságot feltételez. Ezeket a szempontokat korábbi véleményeinkben ([3]) már részletesen tárgyaltuk.

2.1.3 Már ehelyütt, bevezetésként szólni kell viszont egy fontos szempontról, ami **a programok egyes elemeihez rendelt költségvetési eszközöket,** illetve a programelemek belső felosztását illeti. E téren az EGSZB már korábban ajánlotta, hogy **a lehető legnagyobb rugalmassággal** kell eljárni annak érdekében, hogy amikor az Európai Bizottság a programot végrehajtja, az időközben felismerhető súlyponteltolódásokra, az újonnan felmerülő kérdésekre vagy a program számos témakörének több területet érintő, keresztmetszet jellege miatt szükségessé váló átcsoportosításokra gyorsan lehessen reagálni, anélkül hogy ehhez újabb politikai lépésekre lenne szükség.

2.2 A két keretprogram költségvetését illetően az Európai Bizottság összesen 72,7 ([4]) milliárd euróra történő emelést javasolt. Ez még mindig a 2007–2013 közötti időszakra javasolt 1 025 milliárd eurós uniós általános költségvetés 8 százaléka alatt maradna. A 7. kutatási és technológiafejlesztési keretprogramról szóló fent említett véleményében az EGSZB azt ajánlotta, hogy az Európai Bizottság által javasolt, égetően szükséges kutatási és fejlesztési beruházásokat hiánytalanul bocsássák rendelkezésre, és ne hagyják ezeket az EU jövendőbeli általános költségvetéséről szóló tárgyalások játékszerévé vagy áldozatává válni.

([1]) COM(2005) 119 final/2 - 2005/0043 (COD) – 2005/0044 (CNS).
([2]) HL C 65., 2006.3.17.
([3]) HL C 157., 2005.6.28.: „Az európai uniós kutatásfejlesztés irányvonalai", valamint CESE 1484/2005, HL C 65., 2006.3.17.
([4]) 2005-ös árbázis inflációs korrekció nélkül; az alkalmazott inflációs indexálástól függően különböző számadatok léteznek.

2.2.1 Az Európai Tanács azonban 2005. december 19-én csak 862,4 milliárd euróban ([5]) állapította meg az EU általános költségvetését. Ennek megfelelően az EU kutatási költségvetése is a Bizottság által javasoltnál jóval alacsonyabb lehet ([6]), azonban *„az Európai Tanács nézete ([7]) szerint az EU kutatásra szánt eszközeit úgy kell emelni, hogy a rendelkezésre álló eszközök 2013-ban reálértéken kb. 75 %-kal többet tegyenek ki, mint 2006-ban”*. Ehhez az Európai Bizottság egy ennek az előirányzatnak megfelelő, felülvizsgált javaslatot fog kidolgozni. A politikai döntéshozatal folyamata tehát még egyik keretprogram esetében sem zárult le.

2.2.2 Az a lisszaboni stratégiában megfogalmazott cél ugyanis, hogy Európát vezető gazdasági térséggé tegyük, a kutatás-fejlesztési beruházások jelentős növelését követeli meg. Ezen a téren Európa nem csupán olyan államokkal áll versenyben, mint az Egyesült Államok, Japán vagy Korea, hanem Kínával, Indiával és Brazíliával is. Az Egyesült Államok és Japán nemrég szögezték le, hogy nemzetközi versenyképességük javítása érdekében a kutatás-fejlesztési beruházásokat kiemelt kérdésként kezelik, és rendelkezésre bocsátották a megfelelő eszközöket. A folyamatos globális fejlődést tekintve tehát az a barcelonai Tanács által a lisszaboni stratégia támogatására kitűzött, egyelőre még el nem ért cél, hogy az EU bruttó nemzeti termékének 3 %-át a kutatásba és fejlesztésbe fektessék, „mozgó célpont”: aki túl sokára éri el, az nem jut előrébb.

2.3 A bizottság a jelenlegi helyzetre tekintettel szükségesnek véli, hogy fent említett véleményéből idézve ismételten utaljon arra, hogy (1.) a megfelelően támogatott, hatékony, kiemelkedő kutatás és fejlesztés ugyanis az innováció, a versenyképesség és a jólét, ezáltal pedig a kulturális kibontakozás és a szociális teljesítmények döntő előfeltétele és alapja, továbbá hogy (2.) az Európai Bizottság javaslata (…) **a minimális, hosszabb távon még fokozásra szoruló hozzájárulás ahhoz a törekvéshez, hogy ne kockáztassuk, hanem őrizzük meg és erősítsük Európa mint a modern tudomány és technika bölcsőjének helyzetét,** és hogy (3.) **enélkül még hosszabb távon sem elérhetőek a lisszaboni célok.**

2.4 Az EGSZB emellett ismét leszögezi, hogy az európai kutatás-fejlesztési együttműködés **az európai integráció és kohézió hatékony katalizátora.** Egy olyan időszakban, amikor az Európai Unió az alkotmány polgárok részéről történő elfogadásáért küzd, ez különösen fontos szempont. A kellő mértékű kutatás és fejlesztés nem csupán a lisszaboni célok elérése szempontjából döntő jelentőségű, hanem nem utolsó sorban az előttünk álló kérdések és problémák – például egészségügyi, energiaellátási, környezetvédelmi témák – megoldása szempontjából is.

2.5 Az EGSZB megismétli tehát azt az ajánlását, hogy a kutatás-fejlesztés témaköréhez **az EU elfogadott általános költségvetésén belül** az eddiginél lényegesen magasabb részarányt: **mintegy 8 %-ot** kell hozzárendelni, és a tanácsi határozatban előirányzott növelést mielőbb meg kell kezdeni, semmiképp sem hét év múlva, hanem előbb valósítva meg azt.

2.6 Az EGSZB tudomásul vette az Európai Bizottság **Európai Technológiai Intézet** létrehozására irányuló javaslatát ([8]). Ehelyütt még nem kívánunk kijelentéseket tenni e javaslat tartalmi oldaláról, csak annyit jegyeznénk meg, hogy az ehhez szükséges költségek semmiképp sem terhelhetik az itt tárgyalt egyedi programok keretét.

2.7 Az EGSZB utal ugyanakkor arra a korábbi ajánlására is, hogy az igénylők részéről szükséges adminisztratív ráfordítást jelentősen csökkenteni, az eljárást egyszerűsíteni kell, ugyanakkor minél nagyobb folyamatosságot kell biztosítani a támogatási eszközök és az odaítélési eljárások terén. Az EGSZB ezzel a ponttal kapcsolatosan részletesebben is kinyilvánítja véleményét, amikor az Európai Bizottság „Részvételi szabályok”-ra vonatkozó javaslataival ([9]) fog foglalkozni.

3. **Az Európai Bizottság javaslatainak** ([10]) **tartalma**

3.1 A Bizottság javaslatai átfogják, és részletesen meghatározzák azoknak a témáknak a teljes területét, amelyeket a hetedik keretprogramon és az Euratom-programon belül kutatni és fejleszteni kell – tehát a kutatási témák, tartalmak, módszerek és segédanyagok teljességét. Az Európai Bizottság javaslatot tesz továbbá arra, hogy a Közös Kutatóközpont milyen összeggel járuljon ehhez hozzá. Ezenkívül intézkedéseket fogalmaz meg a szükséges humán erőforrás megnyerésével és erősítésével kapcsolatban. Az Európai Bizottság összesen hét dokumentumáról van szó, amelyek jelentős mennyiségű információt tartalmazva mutatják be az ide tartozó egyes alprogramokat is.

3.2 Ezek szerkezete összefoglalva a következő (a feltüntetett százalékadatok az általános költségvetéshez viszonyított arányt fejezik ki):

A) a K&F keretprogramhoz (általános költségvetés: 72 726 millió EUR) 2007–2013

Együttműködés	61,1 %
Ötletek	16,3 %
Emberi erőforrások	9,8 %
Kapacitások	10,3 %
A Közös Kutatóközpont nem nukleáris tevékenységei	2,5 %

B) az Euratom keretprogramjához (általános költségvetés: 3 092 millió EUR) 2007–2011

A fúziós energiára irányuló kutatás	69,8 %
Atommaghasadás és sugárvédelem	12,8 %
A Közös Kutatóközpont nukleáris tevékenységei	17,4 %

3.3 Az Európai Bizottság javaslatainak részletes bemutatását a hetedik kutatási és technológiafejlesztési keretprogramhoz kapcsolódó vélemény 3. fejezete tartalmazza (CESE 1484/2005).

([5]) 2005-ös árbázis.
([6]) A jelenlegi becslések 49,5 milliárd euró körül mozognak (pl. FAZ, 2006/11. szám, 14. oldal).
([7]) Az Európai Unió Tanácsa, 1591505, CADREFIN 268, 10. pont, 2005. december 19.
([8]) IP/06/201 sz. sajtóközlemény, 2006. február 22.
([9]) COM (2005) 705 final
([10]) HL C 65., 2006.3.17.

4. **Az EGSZB megjegyzései**

4.1 A következő megjegyzések a hetedik kutatási és technológiafejlesztési keretprogramhoz kapcsolódó, fent említett vélemény 4–6. fejezetének megállapításain alapulnak és azok ismerete nélkül nehezen értelmezhetők.

4.1.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon szándékát, hogy figyelembe vegye számos programelem keresztmetszet jellegét, valamint hogy több témát átfogó kezdeményezésekkel támogassa a multidiszciplinaritást.

4.1.2 Ezzel kapcsolatosan az EGSZB azzal a kérdéssel is foglalkozott, hogy az ilyen keresztmetszet jellegű témákhoz tartozó kutatási munkák részterületei, mint például az információs és kommunikációs technológia (IKT) az orvostudományban, az IKT területére kerüljenek-e inkább, vagy kerüljenek-e ehelyett a szakmai jellegű „Egészségügy" alprogramba. Így a bizottság a gyakorlatban alkalmazott IKT esetében azt javasolja, hogy az ott előirányzott tevékenységek egy részét rendeljék szorosabban a szakmai jellegű alprogramokhoz, például az „Egészségügy", „Energia", „Közlekedés" vagy adott esetben akár a „Társadalomtudományok" alprogramhoz, mert ezáltal a szakmai kérdések előtérbe kerülnek.

4.1.3 Mindazonáltal ez a kérdés nem válaszolható meg általános érvénnyel, hanem az egyes esetekben attól kell függővé tenni, hogy egyrészt hol várható a legtöbb módszertani szinergia, másrészt hol biztosítható a legjobb kapcsolódás a mindenkori konkrét problémafelvetéshez. Az EGSZB ezzel kapcsolatban megismétli ajánlását, miszerint minden esetben gondoskodni kell egy fölérendelt összehangolásról és a szükséges horizontális kapcsolatokról.

4.1.4 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra vonatkozó szándékát is, hogy rugalmasan kezelje a körvonalazódó szükségleteket, az új felismeréseket és javaslatokat, valamint az előre nem látható politikai követelményeket. A versenyt megelőző kutatás és fejlesztés Európai Bizottság általi támogatása és összehangolása hozzá fog járulni az EU versenypozíciójának erősítéséhez.

4.2 *Együttműködés – a program magja*

4.2.1 **Egészségügy.** Az EGSZB hangsúlyozza, hogy széles körű kezdeményezésre van szükség a járványokra és pandémiákra való felkészüléstől, illetve azok megakadályozásától a demográfiai változások figyelembevételéig, azok összes szociális és egészségügyi kísérőjelenségével és hosszú távú következményével együtt, beleértve az öregedéssel és a fogyatékkal élőkkel összefüggő kutatásokat (miközben utóbbinak vannak önálló, például szociális vagy technikai céljai, amelyek túlmutatnak az egészségügyi kérdéseken). Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon szándékát, hogy ennek során nem hanyagolja el a ritkább betegségekkel összefüggő kutatásokat sem. A programnak át kell fognia az összes idevágó tudományos-műszaki területet – beleértve a biotechnológiát, a genomikát, őssejtkutatást és egyéb multidiszciplináris kezdeményezéseket, valamint a szükséges minőségi és szociális szabványok kérdését. Ez érinti az egyetemeken és klinikákon, valamint az államilag támogatott kutatási intézményekben folyó biológiai-orvostudományi kutatást, valamint az európai orvostudományi-gyógyszerészeti ipar versenyképességének erősítését egyaránt. Ennek megfelelően az EGSZB javasolja az ajánlott programkeret jóváhagyását. Az egészségügyi kutatás és fejlesztés elsődleges európai, sőt globális érdek.

4.2.2 **Élelmiszerek, mezőgazdaság és biotechnológia** (miközben a biotechnológia az egészségügy szempontjából is fontos módszer (4.2.1. pont)). Az EGSZB látja, hogy a program – igen helyesen – egy tudásalapú biogazdálkodás kialakítására, illetve fenntartására törekszik Európában. A cél a biotudományok és -technológiák alkalmazása környezetbarát és versenyképes termékek és folyamatok biztosításához a mezőgazdaság, halászat, akvakultúra, élelmiszer-, egészségügyi és erdészeti ipar, valamint az ezekhez kapcsolódó iparágak területén. A más országokkal, például Brazíliával a mezőgazdasági ágazatban kialakult különösen komoly versenyre való tekintettel, ez szintén nagyon fontos ágazat. Új fejlesztési ágat jelenthetne olyan növények nemesítése, amelyek hozzájárulnak a szennyezett talaj tisztításához, miközben káros anyagokat koncentrálnak, vagy éppen ellenkezőleg: nem vesznek fel káros anyagokat a talajból, ezért fenntartás nélkül használhatók.

4.2.3 **Információs és kommunikációs technológiák (IKT).** Az IKT ágazat termékei és szolgáltatásai forradalmi módon gazdagították és módosították a tudomány, technika és a közigazgatás területét, sőt a polgárok mindennapi életét is. Az IKT a költségvetésben elfoglalt viszonylagos helyét és feladatainak sokrétűségét tekintve egyaránt az „Együttműködés" program legátfogóbb elemét jelenti, amely az összes többi területet befolyásolja, vagy befolyásolni tudja. A cél innovatív, IKT-n alapuló termékek és szolgáltatások biztosítása a tudomány, technika, közigazgatás és logisztika területén. Az IKT-program tehát felöleli az újszerű hardver (ahol például a chipfejlesztés témája egyértelműen átfedést mutat a nanotechnológia programjával), hardverrendszerek és hálózatok fejlesztését és az új programozási eszközöket egyaránt. Ennek során az IKT-szolgáltatások mindenki számára való hozzáférhetőségére is nagy hangsúlyt kell fektetni. Az EGSZB ezzel kapcsolatosan utal a 4.1.2. pontban található megjegyzésére, amely szerint éppen ezeknek a szolgáltatásoknak a teljesítésén – nevezetesen azon, hogy az IKT-program milyen mértékben járul hozzá a jövőben is más programokhoz – múlik, hogy egyértelműen kiemelkedő terjedelme valóban indokolható-e.

4.2.4 **Nanotudományok, nanotechnológiák, anyagtudomány és új gyártástechnológiák.** Itt is egy új, rendkívül innovatív területről ([11]) van szó, amely az alapkutatás és az alkalmazott kutatás közös mezőjében fizikai és kémiai kutatások és technológiák számos gyökeréből és elágazásából alakult ki. Magában rejti annak a lehetőségét, hogy a technika számos új területén új vagy továbbfejlesztett termékek és eljárások jelenjenek meg. Ugyanakkor azonban olyan sokoldalú és szerteágazó, hogy széles áttekintésre van szükség ahhoz, hogy felismerhetők és alkalmazhatók legyenek ennek az atomfizikától a plazmatechnológiáig, a nanomechanikától a textilfeldolgozásig terjedő tudománynak a közös pontjai és kapcsolódásai. Mivel a nanofolyamatok ugyanakkor mikroszkopikus dimenzióban játszódnak le, amelyet a polgárok képzelőereje csak nehezen tud befogadni, ez a téma kezdettől fogva konstruktív párbeszédet igényel a fogyasztókkal, egyrészt a veszélyek felismerése és kizárása céljából, másrészt az indokolatlan aggályok eloszlatása érdekében. Ennek megfelelően üdvözlendő és támogatandó az Európai Bizottság széles körű kezdeményezése, amely magában foglalja a tudás közvetítésére irányuló törekvéseket is.

([11]) HL C 157., 2005.6.28.

4.2.5 **Energia.** Az EGSZB ismételten utalt az energia témájának fontosságára, és már számos konkrét véleményben nyilatkozott ezzel kapcsolatban, amelyekben hangsúlyozta az átfogó kutatási igényt ([12]). Közép- és hosszú távon rendkívül komoly energiaprobléma ([13]) áll fenn. Ez érinti a várható erőforráshiányt és a „klasszikus" energiahordozók, mint a kőolaj és a földgáz drágulását, valamint azt, hogy Európa ellátási biztonsága ezen energiahordozók tekintetében kritikus, továbbá az energiafelhasználás környezetre, különösen az éghajlatra gyakorolt, nagyrészt globális hatását. Az energiaprobléma megoldása csak továbbfejlesztett, vagy pedig új, de minél kedvezőbb árú technológiákból származhat. Ennek kulcsa az energiakutatás, amelynek az összes témát ([14]) – a környezetbarát energiahordozók jobb feltárásától (és tárolásától!), az energiatakarékosságot és hatékonyabb energiafelhasználást szolgáló technikákig – fel kell ölelnie, beleértve a klímagázok részleges vagy teljes elkülönítésének és tárolásának eljárásait. Különösen fontos az áramtermelés területén a nagy hatékonyságú erőművekre való átállás. Az EGSZB jónak és kiegyensúlyozottnak tartja az Európai Bizottság erre vonatkozó javaslatait, mindazonáltal aggodalommal tölti el, hogy az erre előirányzott költségvetési hányad, tekintettel a megoldandó feladatok elsődleges jelentőségére, túl csekély. Az EGSZB itt a hányad növelését javasolja.

4.2.6 **Környezetvédelem (beleértve az éghajlatváltozást is).** A mostani és jövőbeli generációk életminősége és életfeltételei szempontjából a környezetvédelem alapvető fontosságú. Az ehhez kapcsolódó antropogén vagy természeti eredetű problémák felismerése és megoldása különösen ambiciózus cél, amely létfontosságú lehet. Ez a feladat szorosan összekapcsolódik a legkülönbözőbb kutatási és politikai területek kérdéseivel: a gazdaság-, energia-, egészség- és agrárpolitikával, beleértve a felügyeleti feladatokat, valamint globális szempontok miatt a nemzetközi megállapodásokat is. Miközben a környezeti kutatások inkább a különböző problémáknak és azok okainak felismerését, illetve felismerésének lehetőségét célozzák, a megoldások keresése inkább más területeken, különösen az energia területén folyik. Ezt költségvetési rugalmassággal figyelembe kellene venni.

4.2.7 **Közlekedés (beleértve a repüléstechnikát is).** Az európai közlekedési rendszerek Európa gazdasági és társadalmi jólétének és kohéziójának lényeges elemét képezik. A „Közlekedés" alprogram integrált, környezetbarát, intelligens és biztonságos összeurópai közlekedési rendszerek és szállítási eszközök fejlesztését szolgálja. Ennek megfelelően a különböző szállítási módok és rendszerek konkrét műszaki és logisztikai fejlesztési céljaival foglalkozik. Az energiatakarékos és csekély kibocsátású szállítási módok (repülőgépek, autók stb.) fejlesztése/továbbfejlesztése az „Energia" és „Környezetvédelem" alprogramokkal összekapcsolódó tudományos-műszaki feladat, amelybe kis- és középvállalkozásokat is be lehetne vonni. Ennek lényeges eszközei lehetnek a megfelelő technológiaplatformok (ACARE a légi közlekedés, ERRAC a vasúti közlekedés, ERTRAC a közúti közlekedés, WATERBORNE a hajózás, hidrogén- és üzemanyagcellák területén). Tekintettel arra, hogy egy működőképes európai közlekedési hálózatnak az új tagállamok szempontjából és az összforgalom változatlan növekedése miatt is igen nagy a jelentősége (ennek kapcsán a közlekedési dugók elkerülése szintén rendkívül aktuális és fontos feladatként jelentkezik), valamint tekintettel az európai versenyképesség szempontjából nem elhanyagolható jelentőségére (és a környezetre gyakorolt hatására!), ezen alprogram célja szintén nagyon fontos és ennek megfelelően támogatandó.

4.2.8 Társadalom-gazdaságtan és humán tudományok

4.2.8.1 Az EGSZB véleménye szerint a program céljául azt kellene kitűzni, hogy hozzájáruljon Európa komplex, egymáshoz kapcsolódó szocio-ökonómiai, jogi és kulturális kihívásainak átfogó megértéséhez, beleértve az Európa történelmi gyökereire és közös vonásaira, valamint határaira és szomszédaira vonatkozó kérdéseket. A Közösség identitásának kialakulása és szellemi alapjai szempontjából az egyik különösen fontos feladat – amely arra is kihat, hogy Európa tagállamai és polgárai miként kezelik egymást – az volna, hogy eljussunk az európai történelem közös, azaz minden tagállam számára azonos leírásához és értékeléséhez, és ezt az eredményt a tagállamok történelemoktatási tananyagának alapjává tennénk, illetve a már meglévő, ilyen irányú kezdemények megerősítésére használnánk fel.

4.2.8.2 Ez a témakör olyan szempontokat is érint azonban, mint a gazdaság-, pénzügy- és adópolitika, tudománypolitika, növekedés, foglalkoztatás és versenyképesség, társadalmi kohézió és fenntarthatóság, életminőség, képzés, kulturális és jogpolitikai kérdések, valamint a globális összefonódások. Mindez a modern társadalom olyan speciális kihívásait is tartalmazza, mint a demográfiai helyzet alakulása (tények, következmények, intézkedések), migráció, társadalmi kirekesztés, kulturális megosztottság, valamint a tudásalapú társadalom kifejlesztése. Ezen alprogram koherenciájának erősítése és kialakítása érdekében az EGSZB javasolja továbbá, hogy a „Kapacitások" programba beillesztett „Tudomány és társadalom" programból vegyék ki azt a részt, amely nem a tudomány és társadalom közötti jobb megértést és a tudomány közvetítését szolgálja (ld. a 4.5.3. pontot is), hanem a tudomány és társadalom kapcsolatának kutatását, és integrálják a „Társadalom-gazdaságtan és humán tudományok" alprogramba. Az EGSZB összességében nagyon fontosnak tartja a „Társadalom-gazdaságtan és humán tudományok" alprogramot, mivel döntő szerepet játszik a politikai tanácsadásban is, ezért a fent említett témák közül néhánynyal ki kellene egészíteni és szükség esetén a súlyát erősíteni is kellene.

4.2.9 Biztonság és űrkutatás

A biztonság és az űrkutatás egyaránt lényeges témák, amelyeket az EGSZB támogat.

4.2.9.1 A megfelelő **biztonság** kérdése a nyugati világban a polgárok számára az elmúlt évek terrortámadásai miatt még tudatosabban jelenik meg, és széles körű jogi, kulturális, valamint műszaki-tudományos kezdeményezéseket igényel. A biztonság és biztonságkutatás témája azonban nem korlátozódik egy közös kül- és biztonságpolitikára, hanem olyan területeket is érint, mint a közlekedés, egészség (például az EU egészségbiztonsági programja), katasztrófavédelem (pl. természeti katasztrófák és ipari balesetek), energia és környezetvédelem.

([12]) HL C 241., 2002.10.7.; HL C 28., 2006.2.3.; HL C 65., 2006.3.17.
([13]) Lásd az előző lábjegyzetet.
([14]) Az EURATOM-programot illetően lásd a 4.6. részt.

4.2.9.2 Az **űrkutatás** és az űrtechnológia terén elért rendkívüli haladás eddig még csak részben vált tudatossá a polgárokban. Ezek mind geostratégiai szempontból, mind a világ megismerése szempontjából nagy jelentőségűek, hiszen az égbolt megfigyelése és az ebből nyert felismerések – például a bolygók mozgásáról – a modern természettudomány meghatározó kiindulási pontjai voltak. Ezenkívül az űrkutatás és az űrtechnológiák az innovatív technikák fejlesztésének úttörő területeit jelentik. Az űrkutatás esetében az EGSZB szükségesnek tartja a kiegyensúlyozott együttműködést a tervezett program és a már létező európai szervezetek, így az ESA és az ESO között.

4.3 **Ötletek.** Itt az Európai Bizottság a kutatások támogatásával új, termékeny területre lép. Az EGSZB ezt is többször üdvözölte ([15]). Az európai szintű versenyben kiemelkedő kutatási javaslatok támogatása révén – lemondva a határokon átnyúló együttműködés eddig szokásos feltételéről – a kiválóság lehetségessé és láthatóvá válik, ugyanakkor pedig vonzerőt jelent európai és nemzetközi szinten kiváló tudósok számára. Így az innováció számára különösen termékeny talaj teremthető. Ebben az összefüggésben az EGSZB ismét hangsúlyozza, hogy a középszerűség leküzdéséhez számolni kell a sikertelenség kockázatával is. Ezért a nehézségek – a program megfelelő finanszírozása mellett – elsődlegesen a kiválasztási eljárásban és a program irányításában rejlenek. Az EGSZB ezért helyesnek tartaná, hogy ez az igényes feladat különösen sikeres és elismert, személy szerint meghívott tudósokból álló, autonóm testülethez kerüljön: ez az Európai Kutatási Tanács (EKT) (European Research Council, ERC).

4.4 **Munkaerő.** Az EGSZB többször hangsúlyozta ([16]), hogy a sikeres és versenyképes európai kutatás és fejlesztés kulcsa – a nagy értékű műszaki felszereltség és a pénzügyi támogatás mellett – a magasan képzett, kreatív tudósok megfelelő számában rejlik. Tehát már gyerekkorban és az ifjúság körében is fel kell kelteni az érdeklődést a tudomány és a technika iránt, hogy a tehetségek kellő számban kezdhessenek megfelelő – nagyon nehéz és sokat követelő – tanulmányokat, és be is fejezhessék azt.

4.4.1 Az EGSZB már a 7. kutatási és technológiafejlesztési keretprogramhoz fűzött véleményében ([17]) is utalt az egyetemek mint kutató-képző intézmények kulcsszerepére és arra, hogy Európában a helyzetük nem kielégítő. Emellett például arról is gondoskodni kell, hogy a kutatói pályafutáshoz fontos doktori disszertációt megfelelő szakmai és személyi keretfeltételek ([18]) közt lehessen elkészíteni. A kiváló színvonalú képzés után ezeknek az embereknek nemzetközi tapasztalatokra, elegendő szabad teret biztosító, vonzó kutatási környezetre, valamint nemzetközi viszonylatban versenyképes szerződésekre és karriertervezésre is szükségük van. (Az e témakör szempontjából fontos Kutatók Európai Chartájáról az EGSZB már nyilatkozott, részint elismerően, részint kritikusan ([19]).)

4.4.2 Tekintettel a kutatók tudomány és kutatás szempontjából fontos nemzetközi mobilitására, különösen az ezen a területen nagy teljesítőképességgel rendelkező államok között, arról is gondoskodni kell, hogy ne alakuljon ki egyoldalú „agyelszívás" (*brain-drain*); tehát többek között a személyes javadalmazást is úgy kell kialakítani, hogy ezáltal például kiemelkedő amerikai tudósokat is Európába lehessen hozni, ami jelenleg alig lehetséges. Ezért az EGSZB támogatja az Európai Bizottság ismét hangsúlyozott célját a szükséges eszközök és keretfeltételek megvalósításával összefüggésben, valamint arra vonatkozóan, hogy a tagállamoknál ösztönözzék a „Munkaerő" programban javasolt, és részben már most rendelkezésre álló eszközök alkalmazását. Ezenfelül az Európai Kutatási Térség esetében különösen fontos a vonzó mobilitási feltételek megteremtése és az akadályok megszüntetése. Üdvözlendő, hogy az Európai Bizottság ennek megkülönböztetett figyelmet szentel.

4.5 **„Kapacitások".** Ez a program jó példa a Közösség szubszidiáris feladataira.

4.5.1 Ez különösen olyan kutatási infrastruktúra – például nagy berendezések, tudományos műszerek, számítógépek – kifejlesztésének/telepítésének, közösségi szinten történő alkalmazásának és optimalizálásának célját érinti, amelyek költsége és hasznosíthatósága túllépi az egyes tagállamok lehetőségeit. Ehhez kapcsolódóan az EGSZB üdvözli, hogy korábbi ajánlása értelmében a megfelelő projektek előterjesztésénél előnyben részesítik az alulról felfelé történő összegzés (*bottom-up*) módszerét.

4.5.2 Azonban egyéb, a „Kapacitások" alatt felsorolt feladatok, mint pl. a „Kis- és középvállalkozások számára végzett kutatások", a „Kis- és középvállalkozások szövetségei", vagy „A tudás régiói", valamint a „Kutatási potenciál ösztönzése és fejlesztése az EU konvergencia- és peremrégióiban" is rendkívül fontosak, és különösen az új tagállamok, továbbá a kis- és középvállalkozások számára jelentősek.

4.5.3 A „Tudomány és társadalom" alprogrammal ösztönözni kell a tudományos és technológiai törekvések – és az ezekhez kapcsolódó kutatáspolitika – harmonikus integrációját az európai társadalmi szerkezetbe. Ennek során arról a képességről van szó, hogy a tudást létrehozzák, felhasználják, terjesszék és innovációkat teremtsenek. Ezen alprogram célja egyrészt, hogy képet adjon Európa polgárainak a tudományról, a tudósokról és eredményeikről. Az EGSZB üdvözli ezeket a célokat; fontos kulturális és innovációt segítő feladatnak látja a tudás széles körben való terjesztését. Másrészt azonban azt is fel kell deríteni, hogy a polgárok egy része miért tekint szkeptikusan a tudományra (vagy annak egyes területeire), annak módszertanára és lehetséges hatásaira. Az EGSZB véleménye szerint az utóbbi, elsődlegesen szociológiai kutatási tevékenységeket az „Együttműködés" egyedi program „Társadalom-, gazdaságtan és humán tudományok" alprogramjába kellene bevonni és az európai együttműködés ott adott szélesebb összefüggésében kezelni.

([15]) HL C 110., 2004.4.30.
([16]) HL C 110., 2004.4.30. – „Kutatók az európai kutatási térségben: hivatás sokoldalú karrierlehetőségekkel"
([17]) HL C 65., 2006.3.17.
([18]) Lásd pl. a 16. lábjegyzetben hivatkozott dokumentum 5.6. fejezetét.
([19]) HL C 65., 2006.3.17., valamint HL C 110., 2004.4.30.

4.6 *EURATOM-program*

Az EGSZB ezzel összefüggésben először utal a hetedik kutatási és fejlesztési keretprogramhoz és az EURATOM-programhoz adott véleményében foglalt részletes megállapításokra, valamint az „Energia" egyedi alprogramhoz kapcsolódó megjegyzéseire.

4.6.1 A **fúziós energiára irányuló kutatásban** ([20]) most a következők vannak az előtérben: (i) az ITER építésének előkészítése és kivitelezése, (ii) az összes előkészület – beleértve a tudományos személyzet oktatását és kiképzését, valamint a tagállamok úgynevezett társult laboratóriumaiban található kutatási potenciál mobilizálását és bekapcsolását, valamint a nemzetközi munkamegosztást – végrehajtása az alkalmazáshoz, (iii) a (különösen az anyagok és az üzemanyagciklus terén történő) technológiai fejlesztések előmozdítása a DEMO irányába, valamint (iv) a különböző (mágneses) bevonási koncepciók kutatása és optimalizálása. Az ITER-nek és a további fejlesztésnek szorosan kötődnie kell a tagállamok kutatási intézményeihez, és onnan támogatást kell kapnia. Az Európai Bizottság javaslatai megfelelnek ezeknek a feladatoknak és a vállalt nemzetközi kötelezettségeknek, és ezeket az EGSZB teljes mértékben támogatja.

4.6.2 Az **atommaghasadás** ([21]) terén most (i) a meglevő atomerőművek biztonságának további kutatásáról és annak növeléséről (elsősorban az ipari gyártók és üzemeltetők feladata), valamint (ii) új, még jobb biztonsági, üzemanyag-hasznosítási és ártalmatlaníthatósági tulajdonságokat felmutató reaktorkoncepciók kifejlesztéséről van szó. Ide tartoznak a kiégett fűtőelemek átalakításával kapcsolatos kutatások (transzmutáció, újrafelhasználás). Továbbá (iii) meg kell oldani a hulladékok végső tárolásával kapcsolatos problémákat és politikai szinten el kell fogadtatni azokat, (iv) támogatni kell az atomfegyverekhez szükséges anyagok terjesztésének megakadályozására irányuló erőfeszítéseket, valamint (v) további ismereteket kell szerezni az (alacsony) sugárterhelés biológiai hatásáról ([22]) és ki kell fejleszteni a megfelelő mérési technikákat (különösen az egyéni dozimetriát). Ehhez kapcsolódóan fontos részfeladat a megfelelő szakemberek és elegendő utánpótlás kiképzése. Az EGSZB-t aggodalommal tölti el az utánpótlás néhány tagállamban tapasztalható hiánya és a fogyatkozó szakértelem, és megfontolandónak tartja, hogy ezeket a fontos kérdéseket a valószínűleg hosszabb távú és globális atomenergia-felhasználásra való tekintettel nagyobb súllyal kezeljék.

4.7 *Közös Kutatóközpont (KKK)*

4.7.1 A Közös Kutatóközpont joggal játszik fontos szerepet mind a hetedik kutatási és fejlesztési keretprogram (2007–2013), mind az Euratom hetedik keretprogramja (2007–2011) tevékenységeiben. Épp azért, mert ebben a minőségében közvetlenül az Európai Bizottságnak van alárendelve, és mivel ebben rejlik erőssége is a politikai tanácsadás és a rugalmas alkalmazhatóság terén, biztosítani kell, hogy esetében is érvényesüljenek a tagállamok összes kutatási intézményétől megkövetelt, a nemzetközi szakértői értékelésekre, a versenyre, megbízási eljárásokra/személyzeti politikára és a monitoringra vonatkozó magas szintű és átlátható normák, és bekapcsolódjon a nemzetközi tudományos közösségbe. Az EGSZB ezt a bekapcsolódást a fent említett társadalom-, gazdaságtan és humán tudományok összefüggésében is fontosnak tartja.

4.7.2 A hetedik kutatási és fejlesztési keretprogramban (2007–2013) a KKK feladatai közé tartozik a „Fenntartható fejlődés" Közösség számára fontos általános témája (például az éghajlat védelme, táplálkozás, energia, közlekedés, vegyi anyagok, dekontamináció). Ez magában foglalja tudományos-technológiai referenciaadatok kidolgozását a környezet- és a táplálékellenőrzés különböző területein, ami értékes hozzájárulást jelent a közösségi jogszabályok kidolgozásához is. További közösségi feladat a nemzetközileg elismert referencia-alapelvek kifejlesztése és terjesztése és egy közös európai mérésügyi rendszer támogatása. Ez átfoghatná a nemzeti metrológiai (mérésügyi) intézetek munkamegosztáson alapuló koordinálását és szabványosítását, azok programjaiban való egyidejű részvétellel. Az európai belső piac és általánosságban az európai integráció szempontjából át lehetne gondolni, hogy a megfelelő nemzeti laboratóriumok és az olyan intézmények, mint a CEN vagy a Cenelec, valamint az érintett iparágak és a Közös Kutatóközpont bevonásával nem kellene-e létrehozni egy Európai Szabványügyi Hivatalt (European Bureau of Standards).

4.7.3 Üdvözlendő, hogy a Közös Kutatóközpont az Euratom hetedik keretprogramja (2007–2011) keretében támogatja a politikai döntéshozatalt a nukleáris területen, ideértve a meglevő stratégiák végrehajtását és nyomon követését, valamint az új kihívásokra adott reakciókat is. Az EGSZB logikusnak tartja azt is, hogy a Közös Kutatóközpont „nukleáris" programja az ártalmatlanításra, biztonságra és felügyeletre helyezi a hangsúlyt (amelynek során ezeket a tevékenységeket a tagállamok megfelelő tevékenységeivel kell összekapcsolni és koordinálni); ugyanis főleg ezzel kapcsolatban érzékelhetők egyrészt a polgárok aggályai, másrészt itt van szükség megbízható megoldásokra. Az EGSZB véleménye szerint különösen fontos olyan eljárások (tovább)fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az atomfegyverek előállításához szükséges anyagok vagy technikák terjesztése megakadályozásának még jobb felügyeletét.

Brüsszel, 2006. április 20.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND

([20]) HL C 302., 2004.12.7.
([21]) HL C 133., 2003.6.6.; HL C 110., 2004.4.30.
([22]) Lásd pl. az RTDinfo 47. számát (Európai Bizottság, 2006. január).